

عضویت ایران در گات ۱۹۹۴

مقدمه

بخش اول - تحولات کلی

از: نماینده اتاق در کمیته عضویت ایران در گات

تهیه سند نهائی " دور اروگوئه" مذاکرات تعرفه‌ای "گات" در ۱۵ دسامبر ۱۹۹۳ و امضاء آن توسط نمایندگان ۱۷ کشور در اواسط آوریل ۱۹۹۴ در کشور مراکش که از اول ژوئیه ۱۹۹۵ به‌مورد اجراء گذاشته میشود، با آزادتر کردن بیش از ۸ درصد تجارت جهانی علا و میرابند کمروابط تجاری بین‌المللی را بیش از پیش بر پایه‌های اصول تجارت آزاد و اقتصاد آزاد استوار خواهد کرد، پی‌آمدهای سیاسی - اقتصادی و استراتژیکی در از مدت بسیار قابل ملاحظه‌ای برای موقعیت نسبی کشورهای و مناطق و سطح رفاه مردم جهان خواهد داشت.

اصول حاکم بر تجارت و داد و ستد های جهانی مرتبط با آن کفایت بار و وسعت مورد قبول و تاکید قرار گرفته است و پی‌آمدهای ضمنی آن بشرح زیر قابل ذکر است:

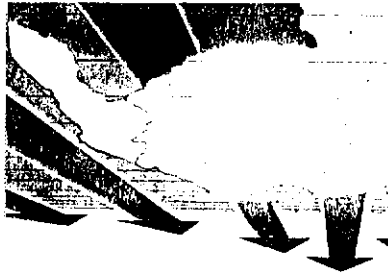
- ۱- حاکمیت اقتصاد آزاد - اقتصاد مبتنی بر بازار (تجارت آزاد) و اجازه عمل دادن به آشکار شدن برتری‌های نسبی هر کشور که حاصل واقعی منابع هر کشور اعم از مواد، تکنولوژی، مدیریت و کارآئی نیروی کار آن است.

- ۲- دست کشیدن کشورهای از هرگونه ممانعت تراشی بر سرمایه‌دلات تجاری بین‌المللی (حمایت‌های غیرمعمول از تولیدات داخلی، سهمیه‌بندی‌ها، جهت‌دادن مصنوعی به خریدها، سوبسیدهای صادراتی) بجز تعرفه‌ها که نیم تدریجاً قابل کاستن و برطرف شدن است.

- ۳- متعهد شدن کشورهای به رعایت ضوابط و اصول همکاری‌های اقتصادی بین‌المللی و با بعبارت دیگر دست کشیدن از خود سربها و تنگروبهها و قبول اصل مشورت، مبادله اطلاعات و برقراری نوعی تعادل بین رفتارها و سیاست‌های اقتصادی داخلی و رفتارها و سیاست‌های اقتصادی بین‌المللی هر کشور.

- ۴- ممالک در حال توسعه برای اولین بار بطور جدی با قبول و اجراء اصل آزادسازی اقتصادی و تجارتی میتوانند از امتیازات و فرصت‌هایی که در اختیار آنها قرار داد میشود استفاده کرد و جزء ساخت و یافت اقتصاد جهانی شوند.

- ۵- منزوی تر و طرد شدن کشورهای تکرر و در نتیجه

نظارت دارد. "شورای مالکیت مصنوعات فکری" و "شورای سرمایه‌گذاریهای مرتبط با تجارت" که آیین‌نامه‌های آنها به تصویب شورای عمومی میرسد زیر نظر شورای عمومی فعالیت می‌نمایند. علاوه بر این شورای عمومی بعنوان "هیئت حل اختلاف" و "هیئت بررسی سیاستهای تجاری" نیز عمل می‌نماید. غیر از شورای عمومی "شورای کالاها" (۳) و "شورای خدمات" (۴) نیز بعنوان شوراها فرعی وجود خواهد داشت.

عقب‌ماندن آنها از بقید شرایطی که همکاری‌های اقتصادی و سیاسی بین بقیه ممالک روز بروز قوی‌تر و در نتیجه ثبات و وحدت سیاسی جهانی تقویت میشود. -۶- صحنه روابط بین‌المللی بجای صحنه رقابت‌های نظامی و کشمکش‌های سیاسی بودن به همکاری رقابت آمیز در تجارت کالاها، خدمات، مبادلات تکنولوژیک و مبارزه منبوغ‌ها و استعداد‌های ملت‌ها تبدیل خواهد شد.

سند اصلی مذاکرات "دورروگوشه" یعنی موافقت‌نامه تاسیس "سازمان تجارت چندجانبه" یا "ام‌تی‌او" (MTO) (شامل ۱۶ ماده) است که از این پس نمتنها "گات" و کلیتاً جزء آن را در بر می‌گیرد بلکه شامل شورای تازه تاسیس سرمایه‌گذاری‌های مرتبط با تجارت (TRIMS) و "شورای مالکیت مصنوعات فکری" TRIPS نیز میباشد.

بجای دیگر کلیه موافقت‌نامه‌ها، تصمیمات وزراء، اعلامیه‌های صادر شده موافقت شده و مقبول شده تاکنون جزء تفکیک‌ناپذیر موافقت‌نامه تاسیس سازمان تجارت چندجانبه می‌باشد و کلیتاً این اسناد بنام "گات ۱۹۹۴" نام‌گذاری شده است. زیرا "گات" از این پس با آنچه که در پنجاه سال گذشته بوده متفاوت خواهد بود. یعنی موافقت‌نامه اولیه گات (مصوب ۳۰ اکتبر ۱۹۴۷) جزئی از کل مقررات حاکم بر روابط تجاری بین‌المللی است که در آن اصول کلی اولیه ذکر شده و هنوز هم لازم‌الاجرا است.

"ام‌تی‌او" که کارش را قبل از اول ژوئیه ۱۹۹۵ - شروع خواهد کرد سازمانی است قوی که علاوه بر داشتن هدف، وظائف، تشکیلات، اعضا، بودجه، اسناد حقوقی لازم‌الاجرائی را در اختیار دارد که کمک، آنها می‌خواهد روابط تجاری بین‌المللی را منظم‌تر و با قاعدت‌رو وسیع‌تر سازد.

کشور هادر "ام‌تی‌او" بجای "طرفهای متعاقد" قرارداد خوانده شدن "عضو" سازمان هستند و وزراء آنها که در "کنفرانس وزراء" که حداقل هر دو سال یکبار تشکیل جلسه می‌دهد بر کار "ام‌تی‌او" نظارت دارند و خط مشی‌های آن را تعیین میکنند.

"شورای عمومی" مرکب از نمایندگان کشورهای مقرر است اجرائی را وضع میکند و بر امور روزمره "ام‌تی‌او"

اهمیت و نقش گات در توسعه و رشد اقتصاد جهانی

کاهش مداوم تعرفه‌ها و سایر موانع تجارت بین‌المللی از اهداف پایه‌ای گات است. کاهش تعرفه‌ها همانطور که قبلاً ذکر شد بر اساس مذاکره و توافق طرف‌های متعاقد طی یک "دوره مذاکره" که گاه سالها طول میکشد بعمل می‌آید. تا بحال ۸ دور مذاکره که هر یک بنام شهر یا کشور محل برگزاری کنفرانس مذاکرات، یا شخص مهمی که پیشقدم آغاز مذاکرات بود نام‌گذاری شد به شرح زیر برقرار گردیده است:

دوره‌های مذاکرات تعرفه ای گات	متوسط درصد کاهش نرخ تعرفه‌ها	متوسط درصد کاهش نرخ تمامی عوارض	درصد واردات مشمول کاهش تعرفه‌ها
۱- دورزنوب - ۱۹۴۷	۳۵/-	۲۱/۱	۵۳/۶
۲- دور آنسی - ۱۹۴۹	۳۵/۱	۱/۹	۵/۶
۳- دور تورکوی - ۱۹۵۰-۵۱	۲۶/-	۳/-	۱۱/۷
۴- دورزنوب ۵۶-۱۹۵۵	۱۵/۶	۳/۵	۱۶/-
۵- دور دیلون - ۱۹۶۱-۶۲	۱۲/-	۲/۴	۲۰/-
۶- دور کندی - ۱۹۶۴-۶۷	۴۵/۵	۳۶/-	۷۹/۲
۷- دور توکیو - ۱۹۷۳-۷۹	۳۳/-	۲۹/۶	-
۸- دوراروگوشه - ۱۹۹۳-۱۹۸۶	۳۰/-	۳۰/۰	۱۰۰/-

بین الملل ۷ درصد و حجم تجارت در دوره ۳۵ سال فعالیت گات شش برابر گردید (۵)

عضو شدن در گات ۹۴

گات ۱۹۹۴ یک سند تکمیلی است که حاصل ۵۰ سال مذاکره در باره روابط تجاری جهانی است. همانطور که در مقدمه ذکر شده "ام تی و" مجری تمام موافقت نامه ها، تصمیمات و تفاهم نامه های امضاء شد در طول این مدت است.

کشوری که امروز میخواهد به عضویت "ام تی و" درآید (طبق پاراگراف پنجم سند نهایی) باید در ابتداء مذاکرات مربوط بپذیرش گات ۱۹۹۴ را انجام دهد یعنی بعنوان یک طرف متعهد "اصول حاکم بر تجارت بین الملل و روابط تجاری بین المللی را بپذیرد و پس از الحاق به گات ۱۹۹۴، موافقت نامه تاسیس "سازمان تجارت چند جانبه" یا گات ۱۹۹۴ را امضاء نماید. قبول عضویت منوط به تصویب دوسوم اعضا سازمان در کنفرانس وزراء "خواهد بود. بعبارت دیگر اعضا اصلی سازمان همچنان همان طرف های متعهد گات ۱۹۴۷ هستند که بعداً " موافقت نامه های سازمان را نیز پذیرفته اند.

با توجه به مراتب بالا عضو شدن در "گات ۹۴" مستلزم قبول امضاء موافقت نامه های زیر خواهد بود:

- ۱- مواد موافقت نامه عمومی تعرفه و تجارت مصوب ۳۰ اکتبر ۱۹۴۷
- ۲- پروتکل ها و گواهی های مربوط به امتیازات تعرفه ای.
- ۳- پروتکل های الحاق کشورهای گات (۱۹۴۷).
- ۴- معافیت های اعطایی طرف های متعهد به برخی کشورها جهت عدم انجام تعهدات خاص (Waivers) بر اساس ماده ۲۵ گات ۱۹۴۷.
- ۵- سایر تصمیمات طرف های متعهد گات ۱۹۴۷.
- ۶- تفاهم نامه های مربوط به تفسیر برخی از مواد موافقت نامه عمومی تعرفه و تجارت مصوب ۱۹۴۷ که بدین قرار میباشند:
  - ۱-۶- تفاهم نامه در مورد تفسیر ماده ۲۰ طموافقت نامه عمومی تعرفه و تجارت (۱).
  - ۲-۶- تفاهم نامه در مورد تفسیر ماده ۱۷ موافقت نامه عمومی تعرفه و تجارت (۱).

قبل از جنگ جهانی دوم نیز کشورهای صنعتی - تجاری جهان درک کرده بودند که موانع تعرفه ای و غیرتعرفه ای وضع شده در دهه ۱۹۲۰ و مخصوصاً در سالهای بحران اقتصادی ۳۳-۱۹۲۹ مانع رشد اشتغال، تولید و درآمد و توسعه تجارت جهانی است و در نتیجه مذاکرات برای تقلیل تعرفه ها و سایر موانع تجارت از سال ۱۹۳۴ آغاز گردید. مهود کمبا شروع جنگ جهانی دوم متوقف گردید. معاهداتی همین مذاکرات در مجموع در مورد ۶۳/۹ درصد واردات ممالک صنعتی آن روز، تعرفه ها بمیزان ۴۴ درصد تقلیل داده شد. مهود کمبا این خود یعنی ۳۲/۳ درصد کاهش در متوسط نرخ تمامی عوارض بر واردات این ممالک بود.

از زمان شروع گات و در اثر مذاکرات تعرفه ای، تساهل آغاز و راز و گوته، متوسط تعرفه محصولات صنعتی از ۴۰ درصد به ۵ درصد تقلیل یافته است. پیش بینی شد که تا سال ۲۰۰۰ در صد باقیمانده نیز حذف شود. صادرات ممالک صنعتی سالانه حدود ۲۰۰ میلیارد دلار و واردات آنها سالانه حدود ۲۵۰ میلیارد دلار افزایش خواهد یافت. بعنوان مثال اثر توافق های ارگوئه بر روی صادرات آمریکا در سال اول ۵/۶ میلیارد دلار و در سال ۲۰۰۲ معادل ۲۵ میلیارد دلار میشود. تأثیر مذاکرات در دوران گوئه بر افزایش درآمد جهانی تا سال ۲۰۰۲ برابر ۱۳ میلیارد دلار خواهد شد که ۱۹۰ میلیارد دلار آن در نتیجه کاهش ۳ درصد در تعرفه های گمرکی و سوسپسید های کشاورزی و ۲۳ میلیارد دلار دیگر نیز از کاهش ۳ درصد در تعرفه محصولات صنعتی حاصل میشود.

در مجموع اثر ایجاد و فعالیت گات بر آسازی تجارت جهانی را در رشد بسیار سریعتر تجارت جهانی از رشد تولیدات جهانی میتوان دید. در فاصله سالهای ۱۹۹۱-۱۹۵۰ در حالی که تولیدات جهانی ۶۶ برابر افزایش یافته است حجم صادرات جهانی ۱۲ برابر شده و در این مدت صادرات کالاهای ساخته شده ۲۳ برابر شده است و علاوه بر این اطلاعات موجود نشان میدهد که سرعت رشد تجارت جهانی در سالهای پس از ۱۹۷۳ بمراتب بیشتر از سالهای ۱۹۷۳-۱۹۴۷ بوده است. در دوره قبل سرعت رشد تولیدات جهانی سالانه ۵ درصد و سرعت رشد تجارت

بی‌نوشتها

ضمیمه)

- 1-Trade Related Aspects of Investment Measures (TRIMS)
  - 2-Trade Related Aspects of Intellectual Property Rights (TRIPS)
  - 3-Council for Trade in Goods
  - 4-Council for Trade in Services
- Financial Times 15 Nov.1993, P.15

نقل شد. مدر، موسس مطالعات و پژوهش‌های بازرگانی آشنائی با موافقت‌نامه عمومی تعرفه تجارت (گات)، تهران، موسس مطالعات و پژوهش‌های بازرگانی آذر ۱۳۷۲، صفحه ۹۲

(۶) موسس مطالعات و پژوهش‌های بازرگانی موروری جمالی برسدن‌ها می‌مذاکرات تجاری دور اروکوشه، تهران، موسس مطالعات و پژوهش‌های بازرگانی، بهمن‌ماه ۱۳۷۲، صفحات ۱۴-۱۵

اگامه دارد

- ۱۷- موافقت‌نامه مربوط به‌های صد و مجوز ورود (شامل ۸ ماده) .
- ۱۸- موافقت‌نامه مربوط به‌ها (Safeguards) (شامل ۹ قسمت و یک ضمیمه) .
- ۱۹- موافقت‌نامه سوسید ها و تدابیر حیرانی (شامل ۳۲ ماده و ۷ ضمیمه) .
- ۲۰- موافقت‌نامه عمومی تجارت خدمات (شامل ۲۹ ماده و هوش ضمیمه) .
- ۲۱- موافقت‌نامه جنبه‌هایی از حقوق مالکیت معنوی، مرتبط با تجارت، شامل تجارت کالاهای تقلبی TRIPS، شامل ۲۳ ماده .
- ۲۲- تفاهم‌نامه مربوط به قواعد و رویه‌های ناظر بر حل و فصل نزاعات (شامل ۲۷ قسمت و ضمیمه) .
- ۲۳- مکانیسم بررسی سیاست تجاری (شامل ۷ پاراگراف) .
- ۲۴- چهار موافقت‌نامه کالایی دیگر بپیوست، موافقت‌نامه تاسیس سازمان تجاری چند جانبه‌ها شد که اگر چه جز لاینفک موافقت‌نامه بوراست اما تعداد محدودی از کشورهای عضو گات آنرا امضاء کرده اند و برای هم‌ا عضو الزام‌آور نیست. مگر اینکه هر کشور آنها را مورد پذیرش قرار دهد. این توافق‌نامه عبارتند از:
- ۱- موافقت‌نامه مربوط به تجارت هواپیماهای کشوری
- ۲- موافقت‌نامه مربوط به تدارک دولتی
- ۳- ترتیبات بین‌المللی فرآورد‌های لبنی
- ۴- ترتیبات ناظر بر گوشت گاو (۶)

- ۳- تفاهم‌نامه در مورد مواد ترانزیت و اختیارات موافقت‌نامه عمومی تعرفه تجارت .
  - ۴- تفاهم‌نامه در مورد تفسیر ماده ۲۴ موافقت‌نامه عمومی تعرفه تجارت (۲) .
  - ۵- تفاهم‌نامه ناظر بر معاقت از تعهدات خاص در چهار رچوب موافقت‌نامه عمومی تعرفه تجارت .
  - ۶- تفاهم‌نامه در مورد تفسیر ماده ۲۸ موافقت‌نامه عمومی تعرفه تجارت (۳) .
  - ۷- تفاهم‌نامه در مورد تفسیر ماده ۳۵ موافقت‌نامه عمومی تعرفه تجارت (۴) .
  - ۷- پروتکل دورا و گوئمد در مورد موافقت‌نامه عمومی تعرفه تجارت ۱۹۹۴ .
- این پروتکل از پاراگراف ۵ و جدول ضمیمه تشکیل شده است .
- جدول منضم به این پروتکل باید توسط کشورهای عضو تکمیل شد و در روزی که موافقت‌نامه تاسیس سازمان تجاری چند جانبه برای آن عضو می‌شود اجرا درمی‌آید به‌گات ۱۹۹۴ منضم شود. در واقع میتوان گفت که این، پروتکل الحاقی به کشورهای سازمان تجاری چند جانبه می‌باشد .
- ۸- موافقت‌نامه کشتا و رزی (شامل ۲۱ ماده و ۵ ضمیمه)
  - ۹- موافقت‌نامه تدابیر بهداشتی دام و نبات (شامل ۴ پاراگراف و ۳ ضمیمه) .
  - ۱۰- موافقت‌نامه منسوجات و پوشاک (مشکل از ۹ ماده و ضمیمه‌ها و فهرست انواع محصولات نسجی براساس طبق بندی کالایی سیستم هما هنگ HS
  - ۱۱- موافقت‌نامه موافقت‌نامه فنی تجارت (شامل ۵ ماده و ۳ ضمیمه)
  - ۱۲- موافقت‌نامه جنبه‌هایی از تدابیر سرمایه‌گذاری مرتبط با تجارت TIM S (۱) ، شامل ۹ ماده و یک ضمیمه .
  - ۱۳- موافقت‌نامه مربوط به اجرای ماده ۶ موافقت‌نامه عمومی تعرفه و تجارت (در خصوص عوارض ضد دامپینگ و جبرانی) شامل ۱۸ ماده و ۲ ضمیمه .
  - ۱۴- موافقت‌نامه مربوط به اجرای ماده ۷ موافقت‌نامه عمومی تعرفه و تجارت (در خصوص ارزیابی گمرکی) شامل ۲۴ ماده و ۳ ضمیمه .
  - ۱۵- موافقت‌نامه بازرسی قبل از حمل، شامل ۹ ماده .
  - ۱۶- موافقت‌نامه مقررات مبدأ (شامل ۹ ماده و ۲